Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

MUSIC FINLANDIN ASIANTUNTIJALAUSUNTO KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ EDUSKUNNALLE VUODEN 2021 TOISEKSI LISÄTALOUSARVIOKSI (HE 68/2021 VP)

Kiitämme mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa ja toteamme lausuntonamme seuraavan:

1. **”Covid-19 epidemian vaikutusten vähentäminen kulttuurin ja taiteen alan henkilöille, toiminimille ja yksinyrittäjille”**

   Pyydämme kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että **freelancerien 64,8 miljoonan Euron tuki saadaan perille tehokkaasti, nopeasti ja oikein kohdentuen**.

   Esityksemme on, että 64,8 miljoonan Euron tuki jaetaan seuraavasti:

   - Esitämme, että tuki **kohdennetaan rajoituksista eniten kärsineille aloille ja tahoille menetysten perusteella**. Näistä toimialoista on käytettävissä dataa esimerkiksi järjestöjen keräämien selvitysten tai OKM:n tutkimuksen perusteella.

     Taike suunnittelee edelleen jakavansa tukea suhteessa eri alojen hakupaineeseen. Periaate on myös Taikelle hallinnollisesti raskas, sillä se kannustaa mahdollisimman monia hakemaan – myös niitä, jotka eivät tukea tarvitse tai voi saada. Näkemyksemme mukaan hakupaine ei mittaa alalle koitunutta vahingon määrää, vaan aktiivisuutta hakemusten teossa. Hakupaineeseen suhteutettava tuen jakaminen eri aloille vaatii myös paljon resursseja: edellisessä haussa Taike sai 9000 hakemusta. Tuen saajia voi olla 3500, jolloin hakemusten käsittely perinteisen apurahan kaltaisin perustein kestää useita kuukausia.

   - **Tukikriteerit**

     - Esitämme, että tuen hakemuslomakkeena käytetään musiikkialan järjestöjen OKM:lle ja Taikelle ehdottamaa monivalintamallista hakulomaketta, jonka avulla yhdenvertainen objektiivinen kriisiajan tukitarpeen arviointi on mahdollista
     - Kriisiavun hakemuksiin soveltuvat kriteerit:
       1. Toiminnan (elinkeinon) ammattilaisuus - tämä voidaan hakulomakkeella todentaa sillä, kuinka suuri osa hakijan bruttotulosta on vuonna 2019 (tai poikkeustapauksissa 2018/2017) on tullut taiteeseen / kulttuuriin liittyvästä, rajoitusten vuoksi estetystä työstä.
       2. Pandemiasta johtuvien rajoitusten aiheuttamat työn/tulojen menetykset
       3. Muut saadut apurahat / avustukset tai korvaukset (väliinputoajien tunnistamiseksi)

- Esitämme, että tuen saajien maantieteellisen jakautumisen kriteeristä luovutaan. Taiken koronatuissa on huomioitu myös niiden maantieteellinen jakautuminen. Myös tästä kriteeristä tulisi luopua: koska koronatilanne ei ole ollut yhtenäinen eri alueilla, ei myöskään tuissa tulisi olla alueellista kriteeriä.

- Käsittely- ja jakomekanismien sujuvoittaminen ja nopeuttaminen

    - Koronatukien hakuprosessi on modernisoitava tälle vuosikymmenelle ja automatisoitava sekä tukihakemusten käsittely että tuen jakaminen.

    - Muusikkojen liitto on toistavasti tarjonnut Taikelle käyttöön mobiiliapplikaatiotaan, jonka avulla organisaatio on jakanut omaa koronatukeaan jo yli miljoona euroa.

    - Jos tuki myönnettäisiin pääasiassa numeraalisen hakemustiedon perusteella kuten yritystukien puolella, käsittely voitaisiin automatisoida, se nopeutuisi merkittävästi, eikä prosessi aiheuttaisi huomattavia resurssivajeita tai henkilöstökulujen lisäyksiä.

    - Tämän hetkisen aikataulun mukaan lisätalousarviossa 2/2021 freelancereille myönnetty tuki avautuisi hakuun kesäkuussa ja päätökset tehtäisiin elokuussa tai syyskuussa. Maaliskuusta 2020 saakka lähes suljettuna olleelle toimialalla aikataulu on täysin kohtuuton.

Lisähuomioita

2. Vaihtoehtoisten tukikanavien selvittäminen ja tarvittavien muutosten toimeenpaneminen

    - Vastuuministeriöiden on yhdessä musiikkialan järjestöjen kanssa tutkittava ja mahdollistettava tulevaisuuden varalle Taikea sopivammat vaihtoehtoiset ja sopivammat kanavat kulttuurialan itsensä työllistäjien kompensaatiomallisen tuen jakamiselle

      Musiikkialan järjestöt ovat ehdottaneet toukokuusta 2020 lähtien vaihtoehtoisia jakokanavia; muun muassa valtionkonttoria sekä musiikkialan omia säätiöitä, joilla on vakiintuneet ja ammattimaiset käytännöt tuen jakamiseksi.

      Tuen jakaminen valtionkonttorin kautta vaatisi mahdollisesti lakimuutoksia tai rekisterin kokoamista kulttuurialan itsensätyöllistäjistä. Musiikkialan järjestöt tarjoavat tähän asiantuntija-apuaan. Myös avustuksen jakaminen kulttuurialan omien säätiöiden kautta vaatisi lakimuutoksia.

      Toimenpiteisiin em. vaihtoehtoisten jakokanavien mahdollistamiseksi ei ole ryhdytty tarpeeksi ajoissa. Nyt 64,8 miljoonan eruon koronatuen jakamisella on kiire, eikä tarvittavia toimenpiteitä vaihtoehtoisten kanavien jakamiseksi todennäköisesti ehditä järjestää.

3. Tuen luonne: Toimialan ollessa elinkeinon harjoittamisen estämisestä johtuen ahdingossa tarvitaan kriisiavun omaista tukea elinkeinoinen estämisestä ei perinteistä taiteellista apurahaa.

    - Normaaliajan apurahamalli ei sovellu kriisiaikaan, kriisitilanteen hakemuskriteerien on oltava kriisitilanteen mukaiset

Taiken apurahahakemusten edellyttämä työsuunnitelma ei erottele koronan johdosta isoja menetyksiä kohdanneita hakijoita muista hakijoista, eikä taiteellinen apuraha tällöin vastaa hallituksen linjaukseen.

Taiken kautta jaettava apurahamuotoinen tuki tulisi tässä tilanteessa kohdentaa nettomenetysten ja koronapandemiaa edeltäneen tulotason perusteella. Tällöin ei tulevaisuuteen suuntautuva taiteellisen työn suunnitelma ole oikea peruste, vaan alan työstä ennen koronapandemiaa saadut tulot, jotka osoittavat paitsi menetyksen suuruuden, myös toiminnan ammattimaisuuden.

- Yhdenvertaisuus ja väliinputoajien identifioiminen

  OKM on toistuvasti torjunut musiikkialan ehdotukset hakemusprosessiin muokkaamisesta kriisitilanteeseen sopivaksi hakuprosessin yhdenvertaisuuteen vedoten. Esitämme yhdenvertaisuuden toteutumisen uudelleentarkastelua väliinputoajien identifioimiseksi.

  Asioita, joita hakijat vapaamuotoisessa työsuunnitelmassa esittävät, on mahdotonta yhteismitallistaa tai kontrolloida, mikä tekee hakemusten arvioinnista ja vertailusta altista käsittelijöiden subjektiivisille käsityksille ja eroille tiedon tasossa ym. seikoissa.

  Jos hakijat esittäisivät hakemuksessa vain numeraalisia tietoja koskien mm. tulotasoa ennen pandemiaa ja nettomenetyksiä pandemian johdosta tai monivalintoja, tiedot olisivat vertailukelpoisia, ja väärien tietojen esittäminen saattaisi täyttää petoksen tunnusmerkistön. Käsittelyn neutraalisuus, tasapuolisuus ja kontrolloitavuus olisivat aivan eri tasolla kuin nykyisessä Taiken apurahamallissa.

  Käsittely tapahtuisi automatisoidusti, eikä sen kesto riippuisi hakemusmäärästä

- Musiikkialan moninaisuus ja musiikkialan järjestöjen ratkaisumallien kuunteleminen ja ottaminen osaksi toimenpiteitä

  On huomattavaa, että myös musiikki- ja tapahtuma-alalla on hyvin erilaisissa asemassa olevia toimijoita, eikä tulonmenetyksiin perustuva tukien arviointi sovellu kaikille. Tämä väliinputoaminen tulee OKM:n ja Taiken identifioida yhdessä musiikkialan järjestöjen kanssa.

  Dataan perustuen, yhteistyössä alan järjestöjen kanssa, on mahdollista muodostaa käytännöllinen ehdotus kompensaation jakamisen periaatteista. Mallissa nojauduttaisiin Taiken olemassaolevaan genrejaotteluun.

  On kuitenkin huomioitavaa, että kriisiavun ei tulisi perustua taidepoliittisiin linjauksiin tai subjektiiviseen arviointiin taiteellisen toiminnan laadusta eli se tulisi erottaa Taiken normaalioloissa kulttuurin ja taiteen alalle sopivista taiteellisista apurahoista.

Helsingissä 8.5.2021

Kaisa Rönkkö
Toiminnanjohtaja, Music Finland
kaisa.ronkko@musicfinland.fi, 040674216

Keitä ovat musiikkialan ammattilaisfreelancerit

- Musiikkialan ammattilaisfreelancerit ovat alansa huippuosaajia, pääasiassa esiintyjiä, musiikin tekijöitä, säveltäjiä sekä erityisosaamista vaativan tapahtumatekniikan ammattilaisia. Freelancerit takaavat monipuolisen kulttuurielämän.

- Freelancereiden ansiotulot hajautuvat tyypillisesti eri tahoille, pääasiassa esiintymisiin ja tapahtumiin, teostilauksiin tai molempiin.

- Esiintyjäsektorin keskimääräinen ansiotaso on 2500 €/ kk, ja työllisyysaste on ollut korona- aikana noin 10–15 %.

- Toimeksiantajina toimivat eri yritykset ja yhteisöt tapahtuma- ja kulttuurialalla. Toimeksiannot ovat tyypillisesti lyhytkestoisia ja kertaluonteisia, eivätkä työnantajat takaa jatkuvuudesta syntyvää työntekijän suojaa.

- Koronavirustilanteesta johtuvat rajoitukset ovat romahduttaneet ammattilaisfreelancerien elinkeinon lähes täydellisesti. Pandemiatilanne paljastaa freelancerien toimeentulon sattumanvaraiset ja väliinputoamista edesauttavat rakenteet.

- Yhteisöille ja yrityksille suunnatut koronatuet eivät tavoita freelancereita. Tilaajan velvoitteita ei synny, jos tapahtumia ei järjestetä.

- Esiintyjän työ on etupainotteista: sisällöntuotantoa pitkällä tulevaisuudessa realisoituvaan tilaukseen ja ammattitaidon jatkuvaa kehittämistä. Toimeksiannon peruuntuminen vie tulot jo tehdystä työstä. Silloin työttömyysturva ei pysty vastaamaan tilanteeseen.

- Kun teosten esitykset peruuntuvat tai siirtyvät määrittelemättömään aikaan, tekijänoikeuskorvaukset jäävät saamatta. Tekijänoikeustulot leikkaavat työttömyysturvalain vastaisesti myös työttömyysturvaa.

- Työttömyysturvalle pääsyn kriteerejä on lievennetty, mutta ammattilaisfreelancereille ansioturvan piiriin pääseminen on edelleen hyvin hankalaa.

- Musiikkialan ammattilaisfreelancereiden nettomenetykset 1.3.2020–31.5.2021 nousevat noin 178 miljoonaan euroon.